

การดำเนินโครงการสวนป่านสุขสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในพระตำริ
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดบางสระเก้า
อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

Suan Punsuk Sarngchard Project of the Sufficiency Economy Concept by
Somdet Phra Ariyavongsagatayana Somdet Phra Sangharaja
Watbangsrakao District Laem Sing Chanthaburi

ธรรตพงษ์ วงษ์สวัสดิ์¹ พรจิต อรัญยกานนท์² ทรงพล มงคลจิรวัดน์³ พระปลัดสาธิต ทองเปรม⁴
Thutsapong Wongsawad, Pornjit Arunyakanon, Songphol Mongkoljeerawat,
Phrapalad Sathit Thongprem

Article History

Received: September 29, 2021

Revised: October 31, 2021

Accepted: October 31, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนป่านสุขสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินโครงการสวนป่านสุขสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง วัดบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ประชากรที่ใช้วิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบางสระเก้า จำนวน 766 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบ ได้แก่ t-test F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffé

¹ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Faculty of Social Sciences and Education Thongsook College,

* Corresponding author E-mail: fonfhar@hotmail.com

² หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยทองสุข

Bachelor of Arts Program, Bachelor of Arts Teaching English to Speakers of Other Languages (BA TESOL) Thongsook College

³ กรรมการผู้จัดการ บริษัท นวจักร ออโตเมชัน จำกัด

Manager Director Navajak Automation Co., Ltd.

⁴ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอแหลมสิงห์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบางสระเก้า

Secretary to the Ecclesiastical District officer Laem Sing, The Deputy Abbot Wat Bangsrakao

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการดำเนินโครงการสวนป่านุสรสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยด้านการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนป่านุสรสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ผลการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามอาชีพ ปรากฏว่าการดำเนินโครงการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัญหาอุปสรรคพบว่า ชุมชนขาดงบประมาณที่สนับสนุนการลงทุน งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ หากมีหน่วยงานให้การสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอ ชุมชนสามารถนำต้นแบบโครงการสวนป่านุสรไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรให้องค์ความรู้ โดยอาศัยความร่วมมือให้ชุมชนเห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเอง สนับสนุนให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

คำสำคัญ: โครงการสวนป่านุสรสร้างชาติ ต้นแบบ แปลงผัก เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this study are to 1) Compare Suan Punsuk Sarnghard Project of the sufficiency economy Watbangrakao, classify personal factors 2) Study of problems and obstacles Suan Punsuk Sarnghard Project of the sufficiency economy Watbangrakao District Laem Sing Chanthaburi, population of 766 families, simple random sampling of 1 person per household as head family or representative, has target of 261 people, tools used to collect data is questionnaire, the statistics used for data analysis were mean and standard deviation, the statistics used to analyze data t-test, F-test, One Way ANOVA analysis of variance and method was also used Scheffé.

The results of research were as follow 1) Suan Punsuk Sarnghard Project of the sufficiency economy overall, there was high level of success, by reducing expenses with the most average, followed by generosity, participation, increase income and environmental conservation. 2) Comparison results Suan Punsuk Sarnghard Project of the sufficiency economy, classified by personal factors different found gender, age, level of education average monthly income and the number of household member, there are different opinions, when testing individual differences found that the project performance was at high level different with statistical significance at .05, when classified by occupation It appears that the project has not different, with statistical significance at .05 and 3) Problems and obstacles found community lacks the budget to support investment, budget is key factor that can drive project efficient, If there is an agency to provide adequate budget support, the community can actually use the prototype of Suan Punsuk Project as concrete and maximum effectiveness, sustainable development should knowledge, relying on cooperation with the community self-value and potential encouraging people to think and solve problems.

Keyword: Suan Punsuk Sarnghard Project, Prototypes, Vegetable Field, Sufficiency Economy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อยุค Thailand 4.0 ซึ่ง Thailand 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (บวร เทศารินทร์, 2560: ออนไลน์)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังเป็นหนึ่งเดียวในแนวทางที่ทำให้การดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ทั้งในการพัฒนาและบริหารให้สามารถดำเนินการให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งพระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดการพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้แก่ประชาชน โดยใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และความไม่ประมาท ตลอดจนตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติ เพื่อให้พสกนิกร

ไทยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในปัจจุบันจากสภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (Covid-19) จึงส่งผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องใช้มาตรการในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตของประชาชน รวมถึงประเทศไทยที่ทางภาครัฐได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยมีการห้ามออกนอกเคหสถานตามเวลาที่กำหนด และมาตรการในด้านอื่น อาทิ ด้านสาธารณสุข ด้านการเยียวยา และด้านการต่างประเทศ อีกทั้งส่วนของภาคสังคมได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนป้องกันการติดเชื้อ ไม่ว่าจะเป็นการสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในวงกว้าง (อาธิป ปัญญาประเสริฐ, 2562)

ในการนี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระดำริให้หลายวัดได้บูรณาการโรงพยาบาลตามพระดำริของสมเด็จพระสังฆราชกับศาสตร์พระราช “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาปฏิบัติบนทางสายกลางให้เกิดความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเพื่อเป็นการต่อยอดการดำเนินการศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ จึงมอบหมายให้วัดและคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และในสถานการณ์ความยากลำบากที่ประชาชนต้องเผชิญอยู่ ดังนั้นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เห็นควรเสนอแนวคิดการทำสวนครัวนำสุขพอเพียง เพื่อความเพียงพอ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ที่มีพื้นที่ พร้อมเชิญชวนให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการว่างงาน หรือยังไม่ได้กลับไปประกอบอาชีพในสถานประกอบการต่างๆ โดยดำเนินตามวิถีพุทธวิถีเกษตร ปลูกผักสวนครัวในพื้นที่วัดนั้นๆ และนำไปปรุงเป็นอาหาร ส่วนที่เหลือจากการปรุงอาหารในครัวเรือนแล้ว สามารถนำไปจำหน่ายคืนให้วัด เพื่อนำไปประกอบอาหารช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

วัดบางสระเก้า ตำบลบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นวัดที่มีศักยภาพในการจัดทำโครงการและให้ความอุปถัมภ์ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ในสถานการณ์และวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา และมองเห็นปัญหาที่ประชาชนจะประสบในอนาคต จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการต้นแบบสวนป่านุรักษ์แปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในพระดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เพื่อการสนองงานของคณะสงฆ์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในทุก ๆ สถานการณ์

ด้วยเหตุนี้ วัดบางสระเก้า ได้ดำเนินโครงการสวนป่านุรักษ์ต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ค่อนข้างประสบผลความสำเร็จต่อการช่วยเหลือและการดำเนินชีวิตของประชาชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แน่แน่นอนว่า การดำเนินโครงการที่ผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานอย่างแน่นอน ผู้วิจัยมีความสนใจจึงต้องการทราบความสำเร็จของการดำเนินงานในโครงการดังกล่าว และผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ทั้งยังเป็นการทบทวนประสบการณ์ของการดำเนินงานที่วัดบางสระเก้าได้ดำเนินงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อผู้วิจัยจะได้นำข้อเสนอแนะ

ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการสวนป่านุรักษ์ต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

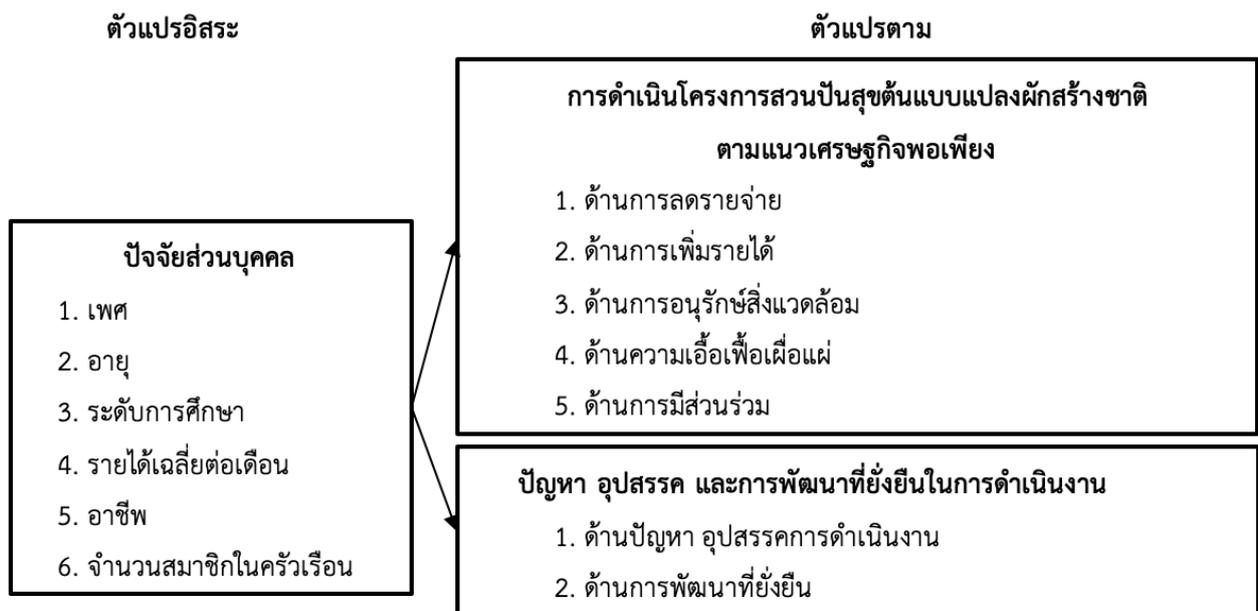
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนป่านุรักษ์ต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินโครงการสวนป่านุรักษ์ต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลการดำเนินโครงการสวนป่านุรักษ์ต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง วัดบางสระเก้า แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560: ออนไลน์) กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณา ดังนี้

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะที่ถูกต้องพร้อม ๆ กัน ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

1. การพึ่งพาตนเอง เป็นการยึดหลักตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตน รู้จักนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้จักผลิตพืชให้เพียงพอกับความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนก่อนหลังจากนั้นจึงผลิตเพื่อการค้า

2. การพึ่งพากันเอง จะให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปอาหาร เป็นต้น ในปัจจุบันมีการดำเนินงานเพื่อสร้างรายได้ตามนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการพัฒนาชุมชน และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโต

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบางสระแก้ว มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเนิน หมู่ที่ 2 บ้านกลาง หมู่ที่ 3 บ้านเนินกลาง หมู่ที่ 4 บ้านกองหิน และหมู่ที่ 5 บ้านแฉวนา มีทั้งสิ้น 766 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางสระแก้ว, 2563)

การสุ่มตัวอย่าง โดยนำจำนวนประชากรทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43-44) และใช้วิธีการเลือกสุ่มจากกลุ่มเป้าหมายแบบง่าย ครัวเรือนละ 1 คน โดยเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครอบครัว ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย 261 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม การตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละประเด็นที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลคลองน้ำเค็ม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cranach Alpha Coefficient) มีความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยรวม ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย เท่ากับ .885 ด้านการเพิ่มรายได้ เท่ากับ .785 ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เท่ากับ .820 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เท่ากับ .855 ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ .862 และโดยรวมเท่ากับ .857 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ทั้งหมด 261 ชุด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้การทดสอบ ได้แก่ t-test

F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffé

ผลการวิจัย

1. ผลการดำเนินโครงการสวนปันสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยด้านการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนปันสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า

2.1 เพศที่แตกต่างกัน มีการดำเนินโครงการสวนปันสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้าในภาพรวม แตกต่างกัน โดยเพศชายมีการดำเนินโครงการสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนปันสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า จำแนกตามเพศ

เพศ	\bar{X}	S.D	df	t	Sig.
ชาย	3.91	0.55	97.00	-2.034	.000*
หญิง	3.77	0.56	411.36		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่แตกต่างกัน โดยมีผลการดำเนินโครงการสวนปันสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่าง

เป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffé พบว่า มีการดำเนินโครงการอยู่ในระดับสูง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามอาชีพ ปรากฏว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนปิ่นสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

การดำเนินโครงการสวนปิ่นสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงวัดบางสระเก้า	ปัจจัยส่วนบุคคล									
	อายุ		ระดับการศึกษา		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		อาชีพ		จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	
	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
1. ด้านการลดรายจ่าย	13.859	0.000*	14.506	0.000*	6.684	0.001*	2.142	0.176	9.790	0.000*
2. ด้านการเพิ่มรายได้	9.351	0.000*	10.846	0.000*	6.675	0.001*	2.027	0.091	7.101	0.000*
3. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	6.993	0.000*	13.574	0.000*	6.537	0.002*	3.068	0.177	6.945	0.000*
4. ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	11.020	0.000*	16.385	0.000*	7.598	0.001*	2.355	0.154	8.282	0.000*
5. ด้านการมีส่วนร่วม	6.056	0.001*	6.784	0.001*	5.867	0.003*	1.621	0.169	5.468	0.001*
รวม	10.450	0.000*	13.924	0.000*	7.640	0.001*	2.348	0.155	8.390	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการดำเนินโครงการสวนปิ่นสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม มีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก โดยด้านการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยพบว่า ด้านการลดรายจ่ายอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะโครงการได้แนะนำให้ประชาชนทำปุ๋ยชีวภาพใช้ในการเกษตรและผักสวนครัว ได้เรียนรู้วิธีการทำแปลงผักด้วยการใช้วัสดุเหลือใช้ในห้องน้ำมาประยุกต์เพื่อความประหยัดอย่างมีคุณค่า และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเอง ส่วนด้านการเพิ่มรายได้ กล่าวได้ว่าผลการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จอย่างมากสืบเนื่องมาจากการลดรายจ่าย การผลิตทุกอย่างเพื่อการบริโภคและใช้เอง ส่วนที่เหลือสามารถนำไปจำหน่าย ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งโครงการทำให้หมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และพอเพียงต่อการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยโครงการนำวัสดุที่เหลือใช้จากชุมชนและมีการแนะนำการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า แปลงผักทำให้ชุมชนเกิดพื้นที่สีเขียวที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน อีกทั้งโครงการสวนปิ่นสุขไม่ใช้วัสดุที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในชุมชนเป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทยในชนบทมาช้านาน เนื่องจาก

ทุกคนในชุมชนล้วนเกี่ยวพันเป็นเครือญาติ มีการช่วยเหลือด้านสวัสดิการชุมชน การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนสิ่งของที่มาจากการดำเนินชีวิตประจำวันตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย อีกทั้งวัดบางสระเก้าได้เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนคุณธรรม และด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนทุกคนในชุมชนบางสระเก้ามีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหา วิเคราะห์ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็น มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและดำเนินการพัฒนาโครงการให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสรา ใจเชื้อ (2557) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านศาลาศักดิ์ หมู่ที่ 1 ตำบลเรณูรัง อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี และหมู่บ้านโคก หมู่ที่ 7 ตำบลม่วงงาม อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้าควรต้องมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนฝ่ายจัดการ คือ ผู้นำหมู่บ้านซึ่งมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหา

ปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสมาชิกในหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่จะผลักดันให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ และความร่วมมือของทุกฝ่าย เป็นแรงสำคัญที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน และยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดตา ชูศรีवास (2561) ศึกษาการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) การลดรายจ่าย มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก โดยพบว่าสมาชิกในชุมชนได้ผลิตสมุนไพรไล่แมลง และน้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู ใช้เองในครัวเรือน 2) การเพิ่มรายได้ สมาชิกในชุมชนมีการจัดตั้ง กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้านค้าชุมชน เป็นต้น เพื่อกระจายผลผลิตไปยังสถานที่จำหน่ายที่จัดตั้งขึ้น เพื่อขยายตลาด ทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) การออม ในภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายและปลูกฝังการเก็บออมเพื่ออนาคต 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากชุมชนมีการรณรงค์ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 5) การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก สมาชิกในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งเป็นค่านิยมพื้นฐานของคนไทยในชนบทมาช้านาน

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินโครงการสวนป่านุชต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ว่า

2.1 เพศที่แตกต่างกัน มีการดำเนินโครงการสวนป่านุชต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของวัดบางสระเก้าในภาพรวม แตกต่างกัน โดยเพศชายมีการดำเนินโครงการสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะ การดำเนินโครงการที่ต้องอาศัยพื้นที่ของวัดบางสระเก้า ต้องมีความใกล้ชิดกับพระภิกษุ ทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมทำโครงการส่วนมากเป็นเพศชาย ซึ่งมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญ์ หยกจินดา (2557) วิจัย

เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ส่วนร่วมในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในระดับมาก และสุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2 อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่แตกต่างกัน โดยมีผลการดำเนินโครงการสวนป่านุชต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffé พบว่า มีการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะในความต่างกันของประชาชนต่อการตั้งใจฝึกฝนตนเอง การเรียนรู้ที่จะมีชีวิตรอดอย่างเรียบง่าย ความพอเพียง การมีศีลธรรมเป็นหลักเป็นที่พึ่ง การฝึกตนให้พึ่งตนเอง การขวนขวาย การมีความรับผิดชอบในครัวเรือน และการมีชีวิตอยู่อย่างผู้ให้และผู้เสียสละ จึงส่งผลเชิงทางบวกที่ต่างกันเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2558) วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมอโศก จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนปทุมอโศก ที่มีเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันต์เพชร สายสรรพมงคล (2559) ศึกษาเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการกรมกิจการพลเรือนทหาร ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ในการดำเนินชีวิตตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตาม อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้และอายุงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ส่วนผู้ที่มีอาชีพ มีการดำเนินโครงการสวนป็นสุขต้นแบบแปลงผักสร้างชาติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะทุกสาขาอาชีพเจอสถานการณ์วิกฤติเดียวกัน ต้องมุ่งหาอาชีพเสริมเพื่อความประหยัด พึ่งพาตนเอง ย่อมไม่หาความจำเป็นในชีวิตและครอบครัว จึงส่งผลในเชิงบวกกับการเข้าร่วมโครงการ เพื่อการเพิ่มรายได้ให้พอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในช่วงระยะการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จึงมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมราวตี อินใหม่ และคณะ (2550) วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านสวนทุเรียน หมู่ 4 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านสวนทุเรียน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามการประกอบอาชีพ

3. ปัญหาอุปสรรค พบว่า ชุมชนขาดงบประมาณที่สนับสนุนการลงทุน งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ หากมีหน่วยงานให้การสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอ ชุมชนสามารถนำต้นแบบโครงการสวนป็นสุขไปใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลสูงสุด อีกทั้งประชาชนขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการ กลไกการตลาด สืบเนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนมากเป็นเกษตรกรและมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนควรให้องค์ความรู้ โดยอาศัยความร่วมมือให้ชุมชนเห็นคุณค่า

และศักยภาพของตนเอง สนับสนุนให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวได้ว่า ผลการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จในระดับสูง ดังนั้น วัตถุประสงค์ในฐานะเจ้าของโครงการ ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างแรงจูงใจ ด้วยการกระจายโครงการให้ครอบคลุมทุกชุมชน และหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนโครงการ การจัดตั้งกลุ่มชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจัดกิจกรรมส่งเสริมการออม

1.2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่แตกต่างกัน มีการดำเนินโครงการสวนป็นสุข แตกต่างกัน และปัจจัยด้านอาชีพ ไม่แตกต่างกัน ควรมีการกระจายองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน ด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมให้ความรู้ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกสาขาอาชีพ ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การจัดทำคู่มือโครงการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการวิจัยต่อยอดการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านงบประมาณการลงทุน ด้านตลาด และควรแสวงหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมด้วยการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน

บรรณานุกรม

- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมอโศก จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 2(1), 27-44.
- นิสร ใจชื่อ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาคัดด้ หมู่ที่ 1 ตำบลเริงราง อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี และหมู่บ้านโคก หมู่ที่ 7 ตำบลม่วงงาม อำเภอสายบุรี จังหวัดสระบุรี. ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บวร เทศารินทร์. (2560). *ประเทศไทย 4.0 สร้างเศรษฐกิจใหม่*. (2563, 24 ตุลาคม). www.drborworn.com.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). *เศรษฐกิจพอเพียง*. (2563, 6 พฤศจิกายน). www.chaipat.or.th.
- วิชุดา ชูศรีवास. (2559). การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิษณุ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สันต์เพชร สายสรรมงคล. (2559). การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการกรมกิจการพลเรือนทหาร. [รายงานวิจัยหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59]. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *โครงการพระดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก*. (2563, 29 มีนาคม). <https://www.onab.go.th>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางสระแก้ว. (2563). *ข้อมูลพื้นฐาน*. (2563, 6 ตุลาคม). www.bangsarakao.go.th.
- อัมราวดี อินใหม่, ชีรเดช ทองเกต, ภัทรวริญญ์ เอกชนก, อาอีฉ๊ะ หนูชูสุข, กันยปริณ ทองสามสี และอิสระ ทองสามสี. (2559). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านสวนทุเรียน หมู่ 4 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 2 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม”*. วันที่ 5-6 สิงหาคม 2562 ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550.
- อาธิป ปัญญาประเสริฐ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติงานของบุคลากร: กรณีศึกษา กรมศุลกากร. [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.